

Kořeny v nás

Magda Melichová

Začít recenzi *Knihy krve* je stejně obtížné, jako pokoušet se vměstnat dílo do škatulky žánru, přiřadit mu styl a vítězoslavně rozklíčovat jediné skryté poselství. Na jednu stranu můžeme tvrdit, že Kim de l'Horizon (* 1992) používá text jako způsob, jak přiblížit běžné čtenářské obci zkušenost nebinární osoby, které samotný jazyk klade do cesty překážky, nutí ji přijímat tu či onu roli a vybírat si gender. V němčině, ale i češtině a dalších jazycích, je maskulinní forma obecných názvů osob považovaná za neutrální (tzv. generické maskulinum), de l'Horizon si proto dává práci s tím, že důsledně používá i přechýlenou variantu oddělenou hvězdičkou, a tak je text plný výrazů jako *Freund*innen* (kamarádi*dky), *Ärzt*innen* (doktoři*ky), *Engländer*innen* (Angličani*nky). Na stranu druhou by nebylo správné text redukovat pouze na osvětu o netušených nástrahách jazyka pro nebinární či genderfluidní osoby. De l'Horizon se noří daleko hlouběji a nastiňuje ideu, že binární rozdělení genderu a potažmo i sexuality, je dáno zvenčí prostřednictvím očekávání společnosti a stereotypů kultury. Jako dítě své tělo nevnímalo, neuvažovalo o sobě jako o dívce či chlapci, zároveň tyto úvahy

ani nepovažovalo za nutné. Vnucuje nám je ale okolí: to určuje, které aktivity jsou vhodné pro dívky, jak se mají chovat kluci, co by si měli ti či oni oblékat. Pohledy a chování lidí kolem, v případě knihy hlavně babičky a matky, ovlivňují, nakolik dobře se cítíme – anebo necítíme – ve svém prožívaném já. De l'Horizon tuto myšlenku ještě vyhocuje a o svém těle mluví jako o něčem, co získává kontury jenom během sexuálního styku jako zhmotněná touha někoho jiného.

V tomto duchu je pak komunikace s babičkou prostřednictvím textu způsobem, jak zvenčí utvořit babiččin obraz a zachovat ho v marném boji s její postupující demencí. Ve vzpomínkách na dětství se prolíná existenciální nejistota dítěte, které tuší, že nezapadá do tradičních konvencí, a budování obrazu ženy, jež byla nedílnou součástí formativních let tohoto dítěte, a tedy se podílela na jeho vnímání sebe sama.

Daleko důležitější se však zdá to, co de l'Horizon neřekne. Nevyřčené bobtná celou knihou a odráží se v tom, jak se přelévají jednotlivá témata, v téměř fixní posedlosti historií červeno-lístého buku (německy *Blutbuche*, což se téměř

shoduje s originálním názvem knihy *Blutbuch*) i v rapidním střídání žánrů. Od jednostranného dialogu s babičkou tvořeného sebereflexí a útržkovitými, nesouvislými vzpomínkami se noříme hlouběji do paměti dítěte, do stále fantastičtějších vzpomínek vzdálených realit. Dětská fantazie je bujná, v antropomorfním světě ožívají stromy, domy i ulice. Stírá se hranice mezi představou a realitou. Nechybějí však ani pasáže imitující – a do jisté míry parodující – odborný text, anebo části psané metodou filmového střihu, proud vědomí, introspekce, dopisní forma. Zvláště metatextové pasáže – tematizující psaní o psaní – vytvářejí dojem, jako by *Knihy krve* nebyla výsledkem tvůrčího procesu, nýbrž jeho zachycením.

Na další úrovni pak působí syntax: slouží jako prostředek k vyjádření emocí. Krátké věty i fragmenty vět napodobují dýchavičnou řeč, zajíkání, strach, nejistotu, kdežto dlouhá souvětí a souvislý proud textu vyprávějí o rozrušení, radosti, někdy až mánii. Jedná se o poměrně nenápadnou formu komunikace – a práce – se čtenářem, která ho nicméně dokáže v těch nejvýraznějších momentech nečekaně empaticky svázat s postavou. Jakkoli nesourodě to všechno na první pohled působí, právě tato různorodost spojuje román v jeden pevný celek. De l'Horizon vodí čtenáře po klikatých stezkách proudu vědomí, vzpomínek, představ a příběhů, ale to, co má být sděleno, přímo neříká a přiznává se k tomu: „Nikdy se to nenaučím, říkat něco na rovinu, umím jenom naslouchat, dívat se a mluvit tak, aby se tomu, oč tu běží, dalo vyhnout.“ (225) Chceme-li se dobrat pochopení knihy, nesmíme se bát nechat se tím proudem strhnout a hledat významy i v hlubších vrstvách.

Po jazykové stránce ostatně kniha představuje výzvu také pro všechny překladatele, ať už se jedná o dialekt, anglicismy a frankismy, anebo o závěrečnou část, kterou de l'Horizon napsal* a v angličtině a doplnil* a ji o překlad vytvořený pomocí překladáče (stejný postup u anglické kapitoly zvolila dle pokynů autora*ky i překladatelka do češtiny). Nutno říct, že Jana van Luxemburg k překladu přistoupila velmi zodpovědně a ve výzvě obstála se ctí, právem se tak dočkala nominace na Cenu Josefa

Jungmanna. Její předmluva dává nahlédnout do nelehkého překladatelského řemesla a zároveň potvrzuje, že v *Knize krve* hraje práce s jazykem stěžejní roli.

Na závěr je nutné zmínit i to, co vlastně upoutá ze všeho nejdříve: grafické zpracování knihy. České vydání přebral červenomodrou paletu originálu, která se přelévá po vnitřních stranách desek, a díky jasné červené a efektu negativu prvních několik stran výrazně přitáhne pohled. Obálka českého vydání je oproti originálu méně dramatická, ale zachovává anticko-florální motiv nádherně vystihující stěžejní témata díla.

Knihy krve není oddechové čtení na dovolenou, vyžaduje soustředění a ochotu čtenáře ponořit se hlouběji a vnímat nejen vzájemně propletené motivy, ale i jednotlivé vrstvy díla. Možná se nedočká závratných prodejků a nebude věčně rozpůčkována v knihovnách, ale ti, kdo k ní cestu najdou a dokáží takovou literaturu ocenit, si budou moci román vychutnávat opakovaně z různých úhlů, ať už v ní uvidí niternou zpověď queer osoby, kritiku společnosti, která jednotlivce vtlačuje do forem a vymezuje jim hranice, anebo vzpomínky na lehce svéráznou babičku. Zcela jistě jde o dílo aktuální: *Knihy krve* reaguje na současnou společnost, činí tak však nepřímou, skrz unikátní zkušenost jedné osoby, a netváří se jako manifest. Neburcuje k celospolečenské změně, spíš jakoby mimochodem zmiňuje mnohdy otrěsné dopady toho, když (si) někdo přizná, že je jiný. Což dovede zapůsobit ještě daleko silněji.

De l'Horizon, Kim. *Knihy krve*.

Z německého originálu *Blutbuch* (2022) přeložila Jana van Luxemburg.
1. vydání. Brno: Host, 2023. 336 stran.